

آشنایی با

مجمع اللغة العربية و دانشگاه یوسف قزیس

گردید. قابل توجه است که نخستین بار در سال ۱۸۴۷م انجمنی به نام «الجمعية السورية» با مساعدت رجال مذهبی امریکا در بیروت شکل گرفت و هدف آن در آن دوره کمک به پیشرفت علم و گسترش فرهنگ و فنون و ادب اعلام گردید و می‌توان از اعضای فعال و موثر آن به افرادی چون شیخ ناصیف یازجی و بطرس بستانی و جمع دیگری از مردان نامی علم و ادب اشاره کرد. در ادامه این پدیده، بعدها در سال ۱۸۸۲م انجمن دیگری تحت عنوان «المجمع العلمي الشرقي» در بیروت تاسیس شد که می‌توان از بنیانگذاران آن به افرادی چون یعقوب صروف و شیخ ابراهیم یازجی اشاره نمود. بالاخره در سال ۱۹۱۹ فرهنگستان زبان عربی دمشق به صورت جدی شکل گرفت که در واقع نقطه عطفی در روند تشکیل این انجمنها به شمار می‌رفت. ناگفته نماند که تشکیل این انجمنها پوشش مناسبی جهت سازماندهی

عوامل و جرقه‌های اصلی نهضت جدید عربی (پان عربیسم) را که نهایتاً در نیمه‌های قرن بیستم منجر به تحولات عمیق سیاسی، اجتماعی، فرهنگی در سراسر منطقه شد باید پس از قرن هیجده در نمادهایی چون تاسیس مدارس بیگانه و ملی و در ادامه آنها دانشگاهها و ظهور صنعت چاپ و توسعه چاپخانه‌ها و راه‌اندازی روزنامه‌ها و مجلات به دست روشنفکران و ادبای ملی‌گرای عرب و تشکیل هسته‌های علمی و ادبی تحت عنوان انجمنها و مجامع ادبی و فرهنگی در مراکز اصلی جنبش چون دمشق و بیروت و قاهره جستجو کرد.

فرهنگستان زبان عربی دمشق وارث و شکل تمایل‌یافته هسته‌های ادبی پیشین دوره استعمار و قیمومت است و در واقع این فرهنگستان در چهارچوب گذشته و با استفاده از تجارب قبلی بنا نهاده شد و خود سرمنشاء تحولات مهم ادبی و علمی در سوریه و جهان عرب

اصولی جنبش در جدایی از امپراطوری عثمانی به حساب می‌آمده، به گونه‌ای که حساسیت برانگیز نبود و برعکس نقطه آغازین بسیاری از اندیشه‌های مترقیانه و استقلال طلبانه در کل خاورمیانه تلقی می‌شد و تاثیر تحولات جدید و سریع انجام یافته در اروپا را نباید از نظر دور داشت چرا که اغلب مؤسسين و بنيانگذاران انجمنهای علمی و ادبی که در اصل از سیاستهای انگلیس و فرانسه و امریکا تغذیه می‌کردند خود تحصیل کرده و دانشگاههای غرب و زبان دان و یا فارغ التحصیل دانشگاههای داخلی و ابسته به غرب بودند. در ابتدا و پس از تشکیل اولین دولت عربی موقت وظیفه فرهنگستان عربی دمشق، عربی کردن دیوانها و زبان آموزش بود چرا که تا قبل از آن زبان ترکی استفاده می‌شد و در ادامه کار تالیف کتابهای علمی و گزینش اصطلاحات و زبان علمی مناسب با تحولات روز در زبان عربی به عهده این فرهنگستان نهاده شد از جمله افتخارات فرهنگستان سوریه این است که دوازده سال از مجمع اللغة العربیه مصر زودتر تاسیس و آغاز به کار کرده است.

دکتر عدنان الخطیب یکی از اعضای فعال این فرهنگستان می‌گوید: تاسیس ستادی جهت ترجمه و تالیف از جمله بندهای اصلی بود که در دستور کار حکومت موقت عربی در سال ۱۹۱۸ قرار گرفت. این مهم برعهده جمعی از عناصر زبان دان و فرهنگی نهاده شد، سپس در تاریخ ۱۲ فوریه سال ۱۹۱۹م نام این ستاد به «دیوان المعارف» تغییر یافت و انجام امور معارف و تاسیس اداراتی جهت حفاظت از آثار باستانی و کتابخانه‌های عمومی و توجه به کتابخانه «ظاهریه» برعهده آن گذاشته شد. دیری نپائید که به علت اقبال زیاد مردم از این دیوان و درخواستهای مکرر آنان جهت ثبت نام در کلاسهای سوادآموزی و تاسیس مدارس، دولت موقت مجبور شد در سال ۱۹۱۹ دیوان

معارف را به دو بخش مستقل ذیل تجزیه و تفکیک کند:
۱- دیوان المعارف که وظیفه آن امور مربوط به آموزش و پرورش بود، همین دیوان بعدها هسته‌های اولیه وزارت را تشکیل داد.

۲- المجمع العلمی العربی که وظیفه آن امور مربوط به زبان عربی و اداره کتابخانه‌های عمومی و حفظ آثار باستانی بود و بعدها به «مجمع اللغة العربیه» تغییر نام یافت. «مجمع اللغة العربیه» در زمینه‌های علمی و ادبی و واژه‌سازی از کارنامه خوبی برخوردار است به طوری که دارای چندین مجله و نشریه و نشستهای دوره‌ای است و اعضای توانمند و صلاحیت‌داری در رشته‌های مختلف علمی دارد و در زمینه فهرست برداری از نسخه‌های خطی و شناسایی مخطوطات، بررسی منابع موجود در کتابخانه‌های دمشق، نشر آثار قدیمی و تاریخ ابن عساکر، تالیف معاجم و فرهنگهای علمی، فلسفی، پزشکی، داروسازی، آثار باستانی، هنر، علوم و... کارهای موفقی انجام داده است. از جمله افتخارات این فرهنگستان عضویت علامه سید محسن امین عاملی و دیگر چهره‌های برجسته در آن می‌باشد.

قابل ذکر است وقتی که رایزنی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در سوریه با هماهنگی و همکاری فرهنگستان زبان عربی دمشق سمینار گرامی‌داشت علامه سید محسن امین را در محل کتابخانه ملی اسد برگزار کرد با استقبال بی نظیر دانشمندان و علما و دانشگاهیان شیعه و سنی و علوی مواجه شد.

کتابخانه‌های فرهنگستان، که در خیابان مالکی دمشق قرار دارد، ۲۰،۰۰۰ جلد کتاب نفیس و مرجع و ۲۰۰۰ نسخه کتاب خطی دارد و فصلنامه فرهنگستان به نام «مجمع اللغة العربیه» از جمله مجلات وزین عربی سوریه است که تاکنون به طور منظم انتشار یافته است.

اعضای مهم و سال ورود آنان به فرهنگستان، بدین شرح است:

رئیس فعلی این مرکز «دکتر عدنان الخطیب» و معاون وی «دکتر شاکر الفحام» است.

یادآوری می‌شود برگزاری مشترک بزرگداشت علامه امین با مجمع اللغة العربیه تجربه مثبت و خوبی تلقی می‌شود و می‌توان در آینده پروژه‌های مشترک فرهنگی دیگری را با آنان اجرا کرد.

*

دانشگاه یوسف قدیس

در گزارش‌های آشنایی با دانشگاه آمریکایی بیروت (دانشکده سابق انجیلی سوریه) گفتیم که تاسیس مراکز و مدارس آموزشی - فرهنگی در لبنان و سوریه توسط غربی‌ها، خصوصاً فرانسه و آمریکا، از سر اتفاق و حادثه نبوده بلکه مبتنی بر طرح دراز مدت و سنجیده بود که رفته رفته ثمرات خود را در سطح منطقه آشکار کرد.

در این میان پیشتازی و گشایش مراکز و مدارس و فرهنگستانها همیشه از آن آمریکایی‌ها بود و دلیل آن واضح است چراکه از انرژی و توان و انگیزه بیشتر و قویتری جهت مداخله در امور خاورمیانه در غیاب و یا در کنار رقبای اروپایی خود برخوردار بود از این رو با سرمایه‌گذاری سنگین، پیوسته به افقهای دور و دراز می‌اندیشید. پس از آمریکایی‌ها، فرانسوی‌ها بودند که طرحهای خود را با الگو برداری از اقدامات آمریکا عملی می‌کردند و در واقع رقیب جدی آنها به حساب آمده و چون سایه آنان را تعقیب می‌کردند. قابل تامل است که فرانسوی‌ها (کشیش‌ها و مبشرین یسوعی) به مدت چند دهه به علت سوء استفاده از مقام و موقعیت و اهداف اعلان شده دینی خود در منطقه توسط عثمانی‌ها ممنوع‌الورود و فعالیت شده‌اند لذا در دهه سی قرن ۱۹

حضور بسیار ضعیف و کم‌رنگی داشتند و با فراهم شدن موقعیت و زمینه‌ها و تحولات سیاسی جدید در سطح امپراتوری عثمانی در واقع مسابقه ماراتونی بین آنان و کشیشان انجیلی آمریکا در بسیاری از مناطق تحت نفوذ عثمانی‌ها آغاز شد. قابل توجه اینکه هر دو کشور فرانسه (یسوعیون) و آمریکا (انجیلیون) تحت عناوین مقدس مذهب و ارشاد خلق و نجات مردم از جهل و بیسوادی و محرومیت و مرض به میدان آمدند از این رو در دهه چهارم قرن ۱۹ شاهد رقابت فشرده و جدی این دو گرایش هستیم تا اینکه در دهه پنجاه و شصت این قرن به اوج خود رسیده و به تاسیس دانشگاهها و مراکز عالی آکادمیک ... منجر می‌شود.

به عنوان مثال، آمریکایی‌ها در سال ۱۸۳۴ «المطبعة الامریکانیه» بیروت را تاسیس کردند و پس از چند سال فرانسوی‌ها «المطبعة الکاتولیکیه» بیروت را در سال ۱۸۴۷ راه اندازی نمودند. آمریکایی‌ها در سال ۱۸۳۵ مدرسه عالی کودکان «سمینری بیروت» را و یسوعیون فرانسوی در سال ۱۸۴۳ مدرسه عالی را بدین منظور در «غزیر» افتتاح نمودند. آمریکایی‌ها با همکاری برخی از ادبای ملی‌گرا در سال ۱۸۴۷ دست به تاسیس «الجمعیة السوریه» در بیروت زدند و بلافاصله فرانسوی‌ها در سال ۱۸۵۰ انجمنی به همان سبک و سیاق تحت عنوان «الجمعیة الشرقیة» در بیروت تاسیس کردند. قابل ذکر است که انجمن ادبی سوریه آمریکایی‌ها اولین گردهمایی ادبی در جهان عرب تا آن زمان به حساب می‌آمد.

آمریکایی‌ها در سال ۱۸۶۶ «دانشکده انجیلی سوریه» (دانشگاه آمریکایی بیروت کنونی) را تاسیس کردند و فرانسوی‌ها به تبعیت از آنان دانشکده یوسف قدیس (یسوعیه) را در سال ۱۸۷۵ تاسیس کردند که بعدها در سال ۱۸۸۱ به دانشگاه تبدیل شد.

چنان که گفته شد این دانشکده توسط «جزوینیون» یا رهبانان یسوعی فرانسه در رقابت با آمریکایی‌ها تاسیس شد و در واقع پس از دانشگاه آمریکایی بیروت دومین دانشگاه لبنان به حساب می‌آید.

دانشگاه یوسف قدیس دارای نه دانشکده به شرح ذیل است: پزشکی، داروسازی، دندانپزشکی، علوم پرستاری، مهندسی، حقوق و علوم سیاسی، علوم اقتصادی، مدیریت و بازرگانی و ادبیات و علوم انسانی.

رئیس آن «پدر جان دوکرویه» است که از سال ۱۹۷۵ تاکنون مشغول انجام وظیفه می‌باشد. مدیر آن آقای «هنری العویط» است بنا به گفته ایشان دانشگاه یوسف قدیس دارای دو رسالت همزمان است یکی تربیت دانشجویان کارآمد و تحصیل کرده و متخصص در رشته‌های مختلف و دیگری کمک و یاری رساندن به این دانشجویان در حل مشکلات و موانع تحصیلی و ایجاد فرصت‌های بهتر برای کسب مشاغل مناسب و صلاحیت‌دار و رشد معنویات در آنان.

دانشجویان این دانشگاه بالغ بر شش هزار دختر و پسر در نه دانشکده و سیزده آموزشگاه جانبی که مرکز آن در بیروت است می‌باشد.

دانشکده‌ها و آموزشگاه‌ها عمدتاً در سه مجتمع دانشگاهی ذیل متمرکز است:

۱- دانشکده‌های علوم انسانی در خیابان هوفلان در تباریس.

۲- دانشکده‌های پزشکی در بزرگراه شام.

۳- دانشکده‌های پزشکی در ماروکز.

پس از حوادث نظامی و درگیری‌های مسلحانه گروه‌ها، مدیریت دانشگاه بر آن شد که مرکز پژوهش‌های دانشگاهی در شمال (طرابلس و بقاع (زحله) و جنوب (صیدا و البرامیه) تاسیس نماید.

شورای دانشگاه متشکل از رئیس دانشگاه، معاون، رؤسای دانشکده‌ها و مدیران آموزشگاه‌ها و مسؤولین اماکن و مجتمع‌های آموزشی و نماینده اساتید است.

رئیس دانشگاه توسط مقامات و رهبانان یسوعی لبنان گزینش و انتخاب می‌شود و در واقع از بین سه کاندیدای رهبانی یکی توسط شورای دانشگاه طی انتخابات سری برگزیده می‌شود.

از جمله واحدهای فعال این دانشگاه بخش خدمات امداد و کمک‌رسانی به دانشجویان است و برابر آمار سه چهارم دانشجویان این دانشگاه از این کمک‌ها بهره‌مندند.

دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه یوسف قدیس از رفت و آمد و جنب و جوش بیشتری برخوردار است این دانشکده دارای رشته‌های ادبیات عرب، ادبیات فرانسه، تاریخ و جغرافیا، روان‌شناسی و علوم تربیتی، فلسفه و جامعه‌شناسی می‌باشد.

چهار آموزشگاه از مجموع سیزده آموزشگاه به این دانشکده وابسته است، آموزشگاه تربیت مربی لبنان دارای دو شعبه ویژه مرحله ابتدایی و ماقبل آن و آموزشگاه تربیت مربی ویژه معلولین ذهنی و مدرسه آموزش اجتماعی لبنان که مددیاری اجتماعی تربیت می‌کند از جمله این آموزشگاه‌ها مدرسه ترجمه و نیز ترجمه همزمان و آموزشگاه پژوهش‌های سمعی و بصری و تئاتر (سال تاسیس ۱۹۸۸) نیز به این دانشکده وابسته و مشغول به کار است.

مجتمع هوفلان از دو مرکز بررسی و پژوهش‌های بانکی و علوم بیمه که طرح مشترکی بین دانشگاه یوسف قدیس و اتحادیه شرکت‌های بیمه و جمعیت بانک‌هاست تشکیل شده است.

مدرسه ترجمه در رشته‌های عربی و فرانسوی و انگلیسی در زمینه‌های فرهنگی و علمی زبان‌شناسی مشغول فعالیت است.

زبانهای تدریس در این دانشگاه و مدرسه ترجمه علاوه بر فرانسوی و عربی، که زبان اصلی است، زبان انگلیسی است که شرط ورود و طی کردن موفقیت آمیز آزمونهای مربوطه است.

بخش ترجمه این دانشگاه از همکاریهای خوبی با همتای خود در پاریس به نام ESiT برخوردار است به طوری که دانشجویان آن دوره های خاصی را در فرانسه طی می کنند.

آموزشگاه تئاتر و رادیو و تلویزیون نوپاست و در واقع با هدف پر کردن خلاء کادرهای برجسته این رشته ها در زبان فرانسوی تاسیس شده است. معهد دارای دو رشته تئاتر و رادیو و تلویزیون است که دانشجوی پس از طی دوره یک ساله برای ایفای نقش هنرپیشگی و مکانیسم صدا و چهره و موسیقی و هر آنچه به تئاتر برمی گردد آماده می شود.

از جمله اساتید این دانشگاه می توان به چهره های شناخته شده این رشته ها در لبنان آقایان جلال خوری، روجیه عساف، آلان بلیسون اشاره کرد.

آموزشگاه تربیت مربی در دو زمینه کودکان و نیز معلولین از اهمیت زیادی برخوردار است چرا که در خلال جنگ بر تعداد معلولین و نیز عقب افتاده های ذهنی به شدت افزوده شده است و این قشر از جامعه نیازمند توجه و مراقبت و آموزش جدی اند. مدت تحصیل در این آموزشگاه سه سال است و دانشجوی علاوه بر کسب آموزشهای تئوریک، دروس علمی را نیز می گذرانند و با مشکلات کار در عمل برخورد و راه حل های مناسب را پیدا و ارائه می کند.

دانشکده های پزشکی و پیراپزشکی این دانشگاه از شهرت و مکانت خوبی برخوردارند چرا که تجارب فراوان و تاریخ بیشتری دارند و در خلال جنگ خدمات

قابل ملاحظه ای به لبنان کردند. رئیس این دانشکده می گوید: خسارات فراوانی به دانشکده های تابعه وارد و در نتیجه چندین بار تدریس متوقف و دانشجویان مهاجرت کرده اند لذا بازسازی آن به بودجه زیادی نیاز دارد.

دانشکده های مهندسی در مجتمع «الاوزیب» در تله «ماروکز» در منطقه «المنصوریه» واقع شده است. رشته های مهندسی در سال ۱۹۱۳ بازگشایی شد و هماهنگی نزدیکی با «جمعیه اللیونیه» پاریس دارد. مدت تحصیل در آن چهار سال است.

رشته های آن عبارت است از: مهندسی مکانیک، برق، شهرسازی، حرفه های عمومی و هیدرولیک.

مهندسی صنعتی در سال ۱۹۴۲ افتتاح شده و در سال ۱۹۴۵ به شعبه مهندسی شهرسازی ملحق گردید.

در یک ارزیابی کلی می توان گفت دانشگاه «یوسف قدیس» پس از دانشگاه آمریکایی دومین دانشگاه فعال خارجی در لبنان است که ارتباطات خوبی با دولت و مجموعه فرهنگی رفیق حریری دارد. استقبال از این دانشگاه به علت زبان فرانسوی که در لبنان بسیار شایع است و کیفیت تحصیلی مناسب و طی دوره های عالی در فرانسه و ارائه خدمات و امداد ضمن تحصیل به دانشجوی و شهریه کمتر در مقایسه با دانشگاه آمریکایی خوب بوده است. این دانشگاه از خسارات جنگ در امان نمانده و بالغ بر چند میلیون دلار ضرر دیده و به همین مبلغ جهت بازسازی و خرید تجهیزات علمی و دانشگاهی نیازمند است که بخش عمده آن توسط محافل دینی فرانسه تامین می گردد.

